

Yttrande över förslag till förordning om nettonoll-industrin – Net Zero Industry Act

Bakgrund till rättsakten

Den 16 mars 2023 presenterade EU-kommissionen ett förslag på förordning om netto-noll-industri (Net-Zero Industry Act, NZIA), som tillsammans med förslaget om en förordning om kritiska råvaror, utgör de första delarna av Industriplanen för den gröna given. Förslaget ska enligt EU-kommissionen bidra till att skapa gynnsamma förhållanden för att skala upp tillverkningen av gröna teknologier inom EU. Förslaget ska vidare stärka EU:s konkurrenskraft och bidra till att nå EU:s klimat- och energimål till 2030 samt skapa ett större energiberoende inom EU. Detta förväntas ske genom ökad produktion av förnybar energi.

Förslaget är till sist, men inte minst, en del av EU-kommissionens svar på det amerikanska statsfinansierade subventionspaketet IRA (Inflation Reduction Act) som tagits fram att stimulera grön inhemsk industri. Det finns inom EU-kommissionen en sannolikt väl grundad oro att företag som idag är baserade inom EU väljer att flytta hela eller delar av sin verksamhet till Amerika på grund av de subventioner som erbjuds.

Energisektorer

Målsättningen om ökad tillverkning av netto-noll-tekniker ska nås inom framför allt följande energisektorer:

- Solceller och solenergi
- Elektrolysanläggningar och bränsleceller
- Landbaserad vindkraft och havsbaserad förnybar energi
- Hållbar biogas/biometan
- Batterier och lagring
- Avskiljning och lagring av koldioxid
- Värmepumpar och jordvärmeenergi
- Nätteknik

En övergripande målsättning är att till år 2030 ska tillverkningen av nettonollutsläppsteknik i EU tillgodose minst 40 procent av EU:s årliga behov av nämnda tekniker.

EU-kommissionen förtydligar i förslaget att förordningen även kommer att främja andra tekniker som kan bidra till EU:s energimål. Inför presentationen av förordningsförslaget har exempelvis definitionen av en netto-noll-teknik varit föremål för debatt, framförallt frågan om kärnkraftens roll.

I förslaget nämns inte kärnkraft som utpekad teknik. Däremot inkluderas en skrivning om ”avancerad teknik för produktion av energi från kärnprocesser med minimalt avfall från bränslecykeln samt små modulära reaktorer med avancerade bränslen”.

Nyckelåtgärder riktade mot netto-noll-teknikerna

Förordningsförslaget omfattar ett antal åtgärdsområden och förslag. Dessa är förenklad tillståndsgivning via en så kallad one stop shop; målsättningar och främjande åtgärder för koldioxidinlagring (carbon capture storage, CCS) samt en prioritering av strategiska netto-nollprojekt (*Net Zero Strategic Projects*). Vidare anger EU-kommissionen att det kommer behövas stora insatser för att stärka och skala upp kompetensförsörjning och innovation kopplat till netto-noll-tekniker. Det sistnämnda för att EU ska kunna konkurrera med framför allt USA och Kina.

Den planerade omställningen enligt rättsakten innebär att den energi som erhålls från de fossila energislagen måste ersättas med betydande mängder alternativ energi och att det måste göras en fullständig utredning av vilka energibehov som föreligger idag, vilka framtida energibehov som krävs samt hur vi ska kunna möjliggöra tillgången på den energi som krävs på ett miljömässigt hållbart sätt.

Artikel 4: One Stop Shop samt Artikel 12: Prioriterad status för strategiska netto-nollprojekt

Länsstyrelsen framhåller behovet av kunskap om regionala förhållanden som viktiga komponenter för en ökad förståelse för de intresseavvägningar som måste göras för en lyckad omställning. Inte minst krävs erfarenhet och förståelse för rennäringens villkor och status som både allmänt intresse enligt miljöbalken 3 kap 5§ och ett enskilt intresse enligt rennäringslagen (1971:437). Rennäring är ett riksintresse och staten har en skyldighet att tillse att kommande generationer fortsatt har möjlighet att driva renskötsel över sammanhängande områden.

Länsstyrelsen anser att även övriga berörda myndigheter bör inkluderas i kommissionens förslag om att medlemsstaterna ska vara skyldiga att tillse att ansvarig myndighet förses med tillräckliga resurser för uppdraget one stop shop.

Såsom den svenska lagstiftningen är uppbyggd finns krav i förvaltningslagen på opartiskhet och saklighet. Länsstyrelsen menar att underlätta en process för en part i likhet med detta förslag därför bara kan göras med försiktighet för att inte uppfattas som att myndigheten frångått kravet på opartiskhet. Detsamma borde gälla även för att koordinera processen, men i den delen är det lättare att bara informera om hur handläggning går till och vilken myndighet som prövar vad. Detta kan jämföras med förvaltningslagens krav på serviceskyldighet, 6 § FL. (Se även Länsstyrelsens yttrande om CRMA, dnr 4071-2023, ert dnr KN2023/02645.)

Artikel 23: Europeisk netto-noll industriakademi samt Artikel 25: Europeisk netto-nollplattform och kompetensförsörjning

Länsstyrelsen tillstyrker kommissionens förslag om satsningar på en industriakademi för netto-nolltekniker med tillägget att satsningarna bör ha en regional dimension och stärka befintliga utbildningsplattformar och utbildningssystem.

För Norrbottens del kan omställningen av industrin vara avhängigt kompetensförsörjningen. Kompetensförsörjningen i sin tur beror av hur länet lyckas attrahera ny arbetskraft samt omskolning av befintlig arbetskraft. Attraktiva livsmiljöer, tillgång till offentlig och kommersiell service samt digital infrastruktur är nödvändiga komponenter i att möjliggöra för människor att arbeta på distans och bo där de vill.

Länet erbjuder unika livsmiljöer och med omställningen även unika möjligheter, men avfolkningen av länet som pågått under lång tid har lett till att offentlig och kommersiell service avvecklats, att den digitala infrastrukturen är eftersatt och att länet har ett kraftigt underskott av kvinnor. För att trygga den framtida kompetensförsörjningen behöver trenden vändas och länet beaktas som helhet vid planerade insatser.

Länsstyrelsen uppfattar att förslaget om netto-nollindustrin med ett större fokus på kvinnors värderingar angående energiomställningen, skulle stärka Europas, Sveriges och Norrbottens attraktivitet gentemot tredje land men även inom unionens gränser. Forskning visar att kvinnor värderar miljöperspektivet i klimatomställningen högre än män, både värderingsmässigt och i handling.

Det innebär att samhället antar utmaningen med energi- och klimatomställningen ur ett systemperspektiv, som gör avvägningar mot energi-, klimat- och miljöfaktorer samtidigt som omställningen är ekonomiskt och socialt hållbar samt har en rättvisedimension. Jämställdhetsperspektivet är centralt för en lyckad omställning.

Stöd till tjänster såsom produktdesign, design av nya affärsmodeller och nya finansieringsmetoder krävs under hela omställningsresan. Forskningens roll inom området behöver stärkas, inte minst inom området artificiell intelligens där design av system som tar hänsyn till kvinnors preferenser och samisk kultur är viktiga komponenter. Utbildning kopplat till nya funktioner i samhället, ny teknik och teknikutveckling samt en arbetsmarknad anpassad till både kvinnor och män är centralt.

För att diversifiera och modernisera den regionala ekonomin behöver värdekedjorna ses i ett bredare perspektiv och även det ömsesidiga beroendet mellan industrin, underleverantörer och det offentliga beaktas.

Artikel 28: Europeisk plattform för netto-nollindustrin

Rättsakten föreslår etablering av en europeisk plattform, i första hand för kunskapsutbyte, undanröjande av hinder och finansiering av netto-nollprojekt. En representant för varje medlemsland skall utses att delta i plattformens arbete. Länsstyrelsen anser att det är viktigt att kunskap om regionala och lokala förhållanden är väl representerad i plattformens arbete, när så är aktuellt och motiverat.

Annex: Strategiska netto-nollteknologier

Netto-nollindustrins framtid beror till stor del på dess förmåga att utveckla nya processer och produktionssätt samt kontinuerligt anpassa och förnya sig genom att investera i ny teknik. Att nyttja de förändringar som möjliggörs genom en ökad elektrifiering, digitalisering och fortsatt utveckling av en cirkulär ekonomi och övergång till förnybara bränslen är nödvändigt för att uppnå klimatmål men också för länets framtida konkurrenskraft.

Mot bakgrund av ovanstående anser Länsstyrelsen att ambitionen måste vara att användandet av fossila bränslen ska fasas ut ner till noll och att produktion av elektrobränslen baserat på bio-CCS bör inkluderas i listan över strategiska netto-nollteknologier. Förutsättningarna för produktion av elektrobränslen i Norrbottens län är goda, men acceleration av innovationer på området kräver samhällets stöd.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Lotta Finstorp med handläggare Maria Palo Isaksson som föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.